

3. Масленіков В.В. Зарубіжні банківські системи // Економіка, фінанси, право– 2010 - №10 – С. 15-20.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/>
6. Підсумки діяльності банківської системи України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sf-bank.com.ua/ua....ik.html>
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України за станом на 27.03. 2014 р. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 07.12. 2000 р. № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
8. Стабільність банківської системи: загрози та шляхи їх подолання. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/256>
9. Економічні та фінансові показники України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36728&cat_id=45692

Жанна ДОВГАНЬ

*д.е.н., професор кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільський національний економічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В період становлення ринкової економіки України актуальним залишається питання про трансформацію банківської системи як відображення глибинних закономірностей об'єктивного розвитку сучасних економічних відносин. Для України розробка нових теоретико-методологічних і концептуальних основ трансформаційних процесів банківського сектору має особливу актуальність у зв'язку із стратегічним значенням сектора, який дає синергетичний ефект розвитку усїєї національної економіки.

На сьогодні трансформація банківської системи в Україні триває і має специфічні особливості. Найчіткіше ці процеси проявляються в сучасних тенденціях, спрямованих на стимулювання процесів концентрації і централізації капіталу у банківській сфері. На наш погляд, саме консолідація істотно впливає на розвиток банківської системи завдяки збільшенню концентрації капіталу і створенню стійкого та високо капіталізованого банківського сектору. Вітчизняний банківський сектор не є концентрованим, характеризується низьким рівнем конкуренції і банківський сектор України має значний потенціал трансформації банківської системи саме в напрямі її концентрації.

Доцільно зазначити, що і Національний банк України ставить за мету стратегію, яка розроблена під егідою МФВ — різко зменшити кількість банків в Україні третьої та четвертої групи і здійснити консолідацію відносно невеликих банків з добрими показниками за активами, прибутковістю, рентабельністю тощо. На їх основі передбачається створити потужні системні банки (регіональні та спеціалізовані). Національний банк України обіцяє своє сприяння, навіть стимулювання цього процесу, зокрема шляхом спрощення порядку реалізації механізмів злиття / поглинання, які позиціонуються як пріоритетні. Слід зазначити, що більше 100 вітчизняних банків мають капітал менше 10 мільйонів дол. США [2], і злиття деяких з них – це об'єктивний процес для банківської системи. До того ж нинішня криза надає можливість очистити та консолідувати банківську систему. Наступною метою регулятора, яка корелює з попередньою, є нарощування мінімального регулятивного

капіталу банків. Зокрема, у планах Національного банку України наростити до 2024 р. власний капітал до 0,5 млрд грн.[3]

Світова фінансово-економічна криза посилила наявні диспропорції в розвитку банківської системи України, призупинила трансформацію заощаджень населення в інвестиції, сповільнила кредитування власного виробництва, негативно позначилася на темпах економічного зростання в країні. Тому важливим завданням економічної політики в Україні є трансформація банківської системи в умовах руху іноземного капіталу.

Таким чином, суттєвим чинником трансформації банківської системи України у першому десятиріччі XXI ст. став складний та багатогранний процес експансії іноземних банків. Іноземні банки відіграють роль провідників фінансової глобалізації і, з однієї сторони, сприяють підвищенню міжбанківської конкуренції на міжнародному рівні, використанню нових фінансових інструментів, розширенню переліку банківських послуг, інтенсифікації притоку зарубіжного капіталу в різні сфери економіки України. Водночас лібералізація доступу іноземного капіталу та зростання його частки в банківській системі України викликає підвищення її нестабільності, а також загострення нових системних ризиків внаслідок високої її вразливості до впливу дестабілізуючих зовнішніх факторів.

Попри відомі позитиви іноземного банківського капіталу (впровадження сучасних банківських технологій, надійність за рахунок ресурсів материнських банків, легальні методи роботи тощо) помилкова стратегія його приходу в банківську галузь України призвела до негативних наслідків як для самих банків, так і для економіки країни і населення. Зокрема, таких, як високі валютні ризики українських позичальників (курсова різниця виданих валютних кредитів у 180 млрд. гривень, або 20% ВВП у 2009 р.), масштабне кредитування споживчого імпорту, що спричинило глибоку деформацію торговельного балансу (дефіцит понад 14 млрд. доларів або 11,7% ВВП у 2008 р.) і внесло свій внесок в девальвацію гривні (майже на 60%), та інші [1]. Досі іноземний капітал працював здебільшого на споживче кредитування або на кредитування іноземних компаній.

Разом з тим, під час глобальної фінансової кризи 2008-2010 рр. особливої актуальності набули питання щодо оцінки ризику відтоку іноземного капіталу, рівня фінансової стійкості транснаціональних банків та істинних мотивів їх експансії в банківський сектор України. Відтік іноземного капіталу з банківської системи – це тенденція, яка сформувалася одразу після світової кризи 2008 року, і останніми роками була уповільненою. Зараз вона просто посилилася у зв'язку з останніми подіями в Україні. Зокрема частка в статутному капіталі банків за підсумками 2014 року знизилася на 2%, а в порівнянні з 2013 р. – на 7,5% і становить трохи більше третини від усього обсягу банків[1].

Найбільш глобальна причина виведення активів із країни – це втрата стратегії розвитку банків з іноземним капіталом в Україні. Коли український фінансовий сектор безпрецедентно відкрив свої кордони в 2005-2007 роках і в Україну зайшли основні міжнародні фінансові банківські групи, стратегія іноземних банків в основному полягала у розвитку споживчого, іпотечного та автомобільного кредитування населення. В основному це були валютні кредити. Причиною цього є не лише політика банків з іноземним капіталом, але й поведінка регулятора і середовища, яке тоді формувалося в Україні. Не було сформовано достатніх умов для того, аби іноземні банки здійснювали кредитування реального сектора економіки. На сьогодні валютне кредитування фізичних осіб на законодавчому рівні фактично

припинене. Крім того, скоротилося іпотечне, споживче кредитування тощо. Тому сьогодні можна константувати втрату стратегій іноземних банків в Україні.

Отже, підґрунтям для сучасної трансформації є кризовий стан тієї чи іншої системи чи підсистеми, нездатність адекватно реагувати на зміни середовища і задовольнити зростаючі потреби суспільства, вичерпання потенціалу розвитку, зовнішні виклики. В інформаційному суспільстві доцільно здійснювати проактивну трансформацію на випередження, яка дозволить уникнути погіршення економічного розвитку і запобігти виникненню криз. До того ж посилення міжнародного руху банківського капіталу потребує зваженої державної регуляторної політики, спрямованої на запобігання впливу світових фінансових криз та мінімізації ризиків залежного розвитку банківської системи. Тому якщо нині неможливо протистояти лібералізації руху банківського капіталу, то необхідно активно протидіяти впливу негативних факторів, притаманних цьому процесу.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aub.com.ua>.
3. Про приведення статутного капіталу банків у відповідність до мінімально встановленого розміру: Постанова Правління НБУ від 06.08.2014р. №464 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Олександр ДОНЕЦЬ

здобувач, регіональний директор ПАТ Ідея-Банк

Науковий керівник:

д.е.н., професор Белінська Я. В.

БАНКІВСЬКА КРИЗА В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ДЛЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У 2014 р. в Україні розгорнулася безпрецедентна політична, економічна, соціальна криза. Вона болісно вдарили по вітчизняній банківській системі, основні показники якої різко погіршилися, а саме:

- вплив строкових депозитів склав майже 5,4 млрд. дол. США (або 40,0 %) з валютних вкладів, та понад 45 млрд грн. (або 23,0 %) з гривневих[1, 2]. В окремих банках було вилучено до 50 % депозитів;

- криза ліквідності, привела до масових банкрутств банків - за останні 13 місяців офіційно неплатоспроможними визнані 24 банки, які на початку минулого року контролювали 13,5% ринку депозитів населення і 13,9% активів банківської системи;

- кредити в національній валюті юридичним особам впали на 7,7 %, фізичним – на 12,0%,

- капітал банківської системи знизився майже на 23,0 %, частка проблемних кредитів підвищилася вдвічі з 7,7 до 13,2 % (за неофіційними оцінками рівень проблемних кредитів в банківській системі перевищив 50%), збитки сягнули 53 млрд грн., рентабельність активів в капіталу становила мінус 4,0 та 30,5%, що зіставимо з даними кризового 2009 р. суттєво погіршилися значення нормативів капіталу та